

Силабус курсу

СОЛЬФЕДЖІО

Освітній ступінь “Бакалавр”.

Спеціальність 025 “Музичне мистецтво”.

Спеціалізація “Мистецтво співу (академічний, народний)”.

Рік навчання: I, II, Семестр: I, II, III, IV.

Кількість кредитів: 8.

Мова викладання: українська.

Керівник курсу

Гнатів Наталія Володимирівна, кандидат мистецтвознавства, викладач музично-теоретичних дисциплін.

Контактна інформація: nataliyahnativ@gmail.com, +380979643478.

Прореквізити та постреквізити дисципліни

- **Прореквізити дисципліни:** теорія музики, фортепіано та концертмейстерський клас.
- **Постреквізити дисципліни:** історія музики, аналіз музичних творів.

Призначення дисципліни

Дисципліна “Сольфеджіо” належить до дисциплін професійного спрямування й призначена сформувати в студентів **комплекс професійних практичних навичок**, а саме розвинути музичний слух, музичну пам'ять, сформувати навички чистого інтонування, читання з аркуша одноголосного та багатоголосного нотного тексту, розвинути творчий потенціал. Все це є вагомою складовою формування професійного та конкурентоздатного вокаліста.

Протягом вивчення предмету студенти набувають такі фахові **компетентності**, як здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва, взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва, здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва, професійні знання та навички в процесі творчої діяльності, базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій, широкий спектр міждисциплінарних зв'язків, здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання у практичній діяльності, здатність оперувати професійною термінологією.

Метою вивчення навчальної дисципліни “Сольфеджіо” є формування вільної слухової орієнтації в музичному матеріалі, уміння слухати та сприймати музику в усіх її компонентах.

Зміст і структура курсу

Протягом трьох семестрів вивчення навчальної дисципліни “Сольфеджіо” студенти закріплюють та поглиблюють знання, вдосконалюють вміння та навички, отримані на базі освітньої програми молодшого спеціаліста, а саме

продовжують роботу з видами мажору та мінору, діатонічними та народними ладами, акордами терцієвої будови, простими та складними розмірами, базовими ритмічними групами, діатонікою та хроматикою, покращують навички транспозиції, співу одно- та багатоголосся, написання творчих завдань, диктанту, визначення на слух елементів музичної мови.

I семестр

№ тижня	Назва теми	Год. (ауд, пр.)	Завдання для самостійної роботи
1, 2.	Тема 1. Написання і спів акордових послідовностей. Ритмічні труднощі з синкопами, тріолями і залігованими нотами. Простукування одно- і дворядкових ритмів. Ритмічні диктанти.	4	Написати і простукувати ритмічні лінії в розмірах 3/4, 4/4, 6/8 з використанням тріолей, синкоп, залігованих нот.
3, 4.	Тема 2. Характерні інтервали гармонічного мажору і мінору. Написання одноголосних мелодій на заданий розмір.	4	Співати характерні інтервали в тональностях E-dur, cis-moll. Написати мелодію в заданому розмірі.
5, 6.	Тема 3. Зменшений тризвук з розв'язанням. Ввідні септакорди (малий і зменшений) з розв'язанням в тоніку двома способами. Тональності з шістьма знаками при ключі. Написання другого голосу до заданої мелодії. Підбір акомпанементу.	4	Співати: Зм.5/3 з розв'язанням в Des-dur, b-moll, ввідні септакорди з розв'язанням в тоніку двома способами в Ges-dur, es-moll.
7, 8, 9.	Тема 4. Сольфеджування триголосних прикладів. Аналіз акордових послідовностей. Тритони в натуральному і гармонічному мажорі і мінорі. Визначення на слух форми прослуханого твору. Гармонічний спів прикладів з хорової літератури. Гармонізація одноголосної мелодії. Акомпанемент.	6	Співати тритони в натуральному і гармонічному As-dur, f-moll. Гармонізувати задану одноголосну мелодію. Співати пісню з грою акомпанементу "Прощай світе" В. Сільвестрова з вокального циклу "Тихі пісні".
10.	Тема 5. Використання всіх видів синкоп, тріолей, пауз та інших ритмічних труднощів. Простукування одно і дворядкових ритмів. Підголоскове та канонічне двоголосся. Написання і імпровізація підголосків до народних мелодій з використанням "педальних" звуків, рухом паралельними терціями або секстами.	2	Написати і стукати ритмічні лінії з використанням тріолей, синкоп, пауз в розмірах 3/2, 5/4. Написати і співати підголосок до обраної народної пісні.
11.	Тема 6. Спів романсів та дуетів класичного репертуару з акомпанементом. Визначення на слух акордів та гармонічних послідовностей.	2	Співати обраний солоспів М. Лисенка.
12.	Тема 7. "Оригінальні" тональності 6-7 ключових знаків. Диктанти в цих тональностях. Д7 і його обернення.	2	Співати Д7 з оберненнями та розв'язаннями в тональностях Cis—dur, ais-moll.
13.	Тема 8. Змішані розміри 5/4, 7/4. Диригування під музику 2-ма способами. Ритмічний диктант.	2	Написати мелодію в розмірі 5/4 на основі одного з ладів народної музики.

14.	Тема 9. VII7 (малий і зменшений). Можливі варіанти розв'язання. Акордові послідовності, спів по вертикалі і горизонталі.	2	Співати два види VII7 з розв'язанням двома способами в As-dur, f-moll.
15.	Тема 10. Контрастна поліфонія. Обробка народних мелодій для 2-х голосного хору. Хроматизм в одноголоссі. Диктанти.	2	Спів ОСШ №7, 9.
16.	Модульна контрольна робота 1.		_____

II семестр

№ тижня	Назва теми	Год. (ауд. пр.)	Завдання для самостійної роботи
1.	Тема 11. Складні розміри 9/8 і 12/8 та перемінні (в народних піснях). Ритмічна сольмізація в одно- і двоголоссі. Простукування ритмічних вправ (одно- і дворядкових).	2	Написати 8-тактову мелодію з супроводом в гармонічному мажорі в розмірі 9-8.
2, 3.	Тема 12. Септакорди II ступеня в тональностях кварто-квінтового кола. Створення в класі імпровізацій верхнього голосу до зіграних басів і гармонічних зворотів, хроматизм, відхилення і модуляція в споріднені тональності.	4	Співати II7 з розв'язанням двома способами в тональностях A – E – H – Fis – Cis. Написати в B-dur і співати побудову з відхиленням в будь-яку тональність першого ступеня споріднення.
4, 5.	Тема 13. Спів романсів, дуетів з супроводом, фактурний акомпанемент. Чотириголосний диктант - запис за цифровкою. Лади народної музики та пентатоніки.	4	Співати партії застольного дуету Альфреда і Травіати з I дії опери "Травіата" Дж. Верді. Співати лади народної музики і пентатоніки від "gis".
6, 7.	Тема 14. Спів пісень і романсів з акомпанементом за цифровкою. Розшифровка літерного запису акордів. Творчі завдання: написання мелодій з акомпанементом на заданий текст. Проведення студентами різних етапів уроку (настроювання, перевірка д/з, слуховий аналіз, читання з аркуша тощо).	4	Спів ОСШ 15, 17, 18. Написати і співати мелодію з акомпанементом на заданий текст.
8.	Тема 15. Розміри 2/2 і 3/2 в різних темпах.	2	Проговорювати ноти в ритмі з тактуванням куранти з "Французької сюїти" Й. С. Баха №1 d-moll.
9, 10.	Тема 16. Фуговані форми в сольфеджуванні, дво- і триголосні приклади. Послідовність акордів з модуляцією в споріднені тональності в сольфеджуванні і на слух. Поглиблення навичок розвитку музичної пам'яті і музичного уявлення імітацій та інтервалів, рух акордами. Сприйняття та запам'ятовування зразків народної музики.	4	Співати два голоси інвенції C-dur Й.С. Баха. Побудувати і співати в h-moll послідовність акордів з модуляцією в будь-яку тональність першого ступеня споріднення.
11, 12.	Тема 17. Ансамблевий спів дуетів і тріо. Триголосні вправи гомофонно-	4	Співати партії дуету Дон Жуана і Церліни з I дії опери "Дон Жуан"

	гармонічного складу.		В. А. Моцарта.
13, 14.	Тема 18. Робота з камертоном. Запис тембрових диктантів та вправ на слух. Триголося підголоскового складу, ритмічні труднощі.	4	Записати з аудіозапису: початковий період арії Орфея “Загубив я Еврідіку” К.В.Глюка, один куплет пісні “Летіла зозуля” у виконанні фольк. Ансамблю “Древо”.
15, 16.	Тема 19. Інтонаційні вправи більш складного рівня: хроматичні інтервали, послідовності інтервалів, акордів з модуляцією і відхиленнями. Визначення на слух складних інтервалів. Використання в диктантах відхилень (модуляцій) в тональності I ступеня спорідненості.	4	Співати хроматичні інтервали в тональностях H-dur, gis-moll. Диктант транспонувати в задану тональність, співати напам'ять в обох тональностях з тактуванням.
17, 18.	Тема 20. Творчі завдання: складання романсів та пісень на заданий текст. Сольфеджування вправ з акомпанементом інструментального складу. Усні анотації до прикладів.	4	Написати романс із акомпанементом на заданий текст.
19, 20.	Тема 21. Творчі вправи з використанням підголосків, відхилень, модуляцій, хроматизмів. Закріплення вивченого матеріалу з усіх форм роботи. Слуховий аналіз.	4	Написати двоголосну 16-тактову побудову з використанням підголосків, відхилень, модуляцій, хроматизмів.
21.	Модульна контрольна робота 2.		_____

III семестр

№ тижня	Назва теми	Год. (ауд., пр.)	Завдання для самостійної роботи
1, 2, 3.	Тема 22. Написання і спів акордових послідовностей, одноголосних мелодій на заданий розмір. Дво- і триголосні приклади та їх музично-теоретичний аналіз. Тональності з сімома знаками при ключі. Написання другого голосу до даної мелодії. Підбір акомпанементу.	6	Написати і співати в fis-moll акордову послідовність з відхиленням в тональність першого ступеню споріднення. Співати партії двоголосної інвенції d-moll Й.С. Баха Написати другий голос до диктанту; співати один голос і грати на фортепіано другий.
4, 5, 6.	Тема 23. Гармонічний спів прикладів з хорової літератури. Гармонічний спів прикладів синкоп, тріолей, пауз та інших ритмічних труднощів, простукування одно- і дворядкових ритмів. Транспонування вивчених мелодій (напам'ять) внутрішнім слухом. "Оригінальні" тональності 6 -7 знаків при ключі. Ввідні септакорди з оберненнями та розв'язанням двома варіантами.	6	Написати дво- і триголосну 8-тактову ритмічну партитуру з використанням синкоп, тріолей, пауз та інших ритмічних труднощів. Спів напам'ять ОСШ №32. Спів ввідних септакордів з оберненнями та розв'язанням двома способами в тональності gis-moll.
7.	Тема 24. Канонічне двоголося. Написання та імпровізація підголосків до народних мелодій з використанням звуків рухом	2	Співати і грати на фортепіано обраний солоспів Я. Степового.

	паралельними терціями і секстами. Спів романсів і дуетів класичного репертуару з акомпанементом. Слуховий аналіз акордів та послідовностей.		
8, 9, 10.	Тема 25. Мішані розміри 5/4 і 7/4. Диригування під час звучання музики двома голосами. Ритмічний диктант. П7 та його обернення з розв'язанням двома варіантами.	6	Співати мелодію "Take fave". Написати і співати мелодію на ритмічний диктант. Співати П7 з оберненнями і розв'язаннями двома способами.
11, 12.	Тема 26. Контрастна поліфонія, обробка народних мелодій для двоголосного хору "a cappella".	4	Написати обробку обраної народної пісні для двоголосного хору "a cappella".
13, 14.	Тема 27. Хроматизм в одноголосі. Акордові послідовності - спів по вертикалі та горизонталі. Імпровізація верхнього голосу до зіграних басів і гармонічних зворотів.	4	Спів ОСШ 53, 54.
15.	Тема 28. Закріплення попередніх знань по темі "Лади народної музики та пентатоніки".	2	Спів ладів народної музики і пентатоніки від звуку "es".
16.	Тема 29. Закріплення пройденого матеріалу з усіх форм роботи. Слуховий аналіз. Диктант.	2	_____
	Модульна контрольна робота 3.		_____

IV семестр

№ тижня	Назва теми	Год. (ауд. пр.)	Завдання для самостійної роботи
1, 2.	Тема 30. Спів канонів у двоголосі. Прості і складні розміри. Виконання другого голосу на фортепіано. Написання канону до мелодії. Слуховий аналіз. Диктант.	4	Співати: партії "Літнього канону". Співати один і грати на фортепіано другий голос К/Ф 2ч. №120.
3, 4.	Тема 31. Імітаційне двоголосся в сольфеджуванні. Приклади із класики або народних пісень. Визначення на слух куплетно-варіаційної, простої 2-х, 3-х частинної форми. Акорди з розв'язанням від звуку і в послідовностях. Спів по вертикалі і горизонталі. Романси з супроводом.	4	Співати два голоси двоголосної інвенції a-moll Й.С. Баха. Співати і грати акомпанемент №7 "Я не серджуся" з вокального циклу Р. Шумана "Любов поета".
5, 6.	Тема 32. Двоголосні приклади більш складного виду. Ознайомлення з 3-х і 4-х голоссям. Аналіз прикладів. Диктант. Більш складні ритмічні фігури (синкопи, тріолі) в розмірах 2/4, 3/4, 4/4. Простукування ритмічних фігур в два рядки, ритмічний диктант.	4	Співати партії хоралів №3, 53 зі "Страстей за Матвієм" Й.С. Баха. Написати і простукувати ритмічні лінії в розмірах 2/4, 3/4, 4/4 з використанням синкоп, тріолей.
7, 8.	Тема 33. Темброві диктанти в розмірах 3/8, 6/8. Спів гармонічних зворотів в 3-х і 4-х голосі.	4	Написати з аудіозапису диктант. Написати і співати в b-moll гармонічні звороти t-t6-DD7-D4/3-t, t-s-DDVII7-D-t.

9, 10.	Тема 34. Д ₇ , VІІ ₇ ІІ ₇ та їх обернення з розв'язанням двома способами в тоніку. послідовності акордів, спів по вертикалі і горизонталі. Диктанти.	4	Співати в cis-moll Д ₇ , VІІ ₇ з оберненнями і розв'язаннями; в натуральному і гармонічному As-dur ІІ ₇ з оберненнями і розв'язаннями.
11, 12.	Тема 35. Хроматизм, відхилення та модуляція простого типу. Інтонування канонів, імітацій. Написання підголосків до мелодій народних пісень. Самодиктант.	4	Написати з аудіозапису диктант. Написати і співати в fis-moll гармонічну послідовність з модуляцією в будь-яку тональність першого ступеня споріднення.
13.	Тема 36. Складні розміри 6/8, 6/4, 9/8. Використання їх в музиці.	2	Написати мелодію з супроводом в одному з розмірів (6/8, 6/4, 9/8).
14, 15.	Тема 37. Семиступеневі лади народної музики. Пентатоніка мажорна і мінорна, аналіз прикладів. Слуховий аналіз.	4	Співати семиступеневі лади народної музики від “e”; лади мажорної та мінорної пентатоніки від “fis”.
16, 17.	Тема 38. Творчі завдання: написання мелодій в стилі українських народних пісень, двох і трьохголосний виклад мелодій. Фактурний акомпанемент.	4	Написати: двоголосну мелодію в стилі українських народних пісень; фактурний акомпанемент до К/Ф №436.
18, 19.	Тема 39. Відхилення і модуляція в тональності І ступеня спорідненості. Форма рондо в музиці.	4	Написати і співати: в Es-dur гармонічну послідовність з відхиленням в будь-яку тональність І ступеня споріднення; в f-moll гармонічну послідовність з модуляцією в будь-яку тональність І ступеня споріднення.
20.	Тема 40. Хроматичні інтервали в мажорі та мінорі. Мелодичний диктант. Слуховий аналіз.	2	_____
21.	Модульна контрольна робота 4.		_____

Самостійна робота проводиться студентами щотижнево і спрямована на закріплення пройденого на практичних заняттях матеріалу. Кількість годин на виконання — 92. Поточний контроль однієї теми здійснюється на наступному занятті.

Літературні джерела

Основна:

1. Алексеев Б. Гармоническое сольфеджио. – М., 1975.
2. Васильева К., Гиндина М., Фрейндлинг Г., Двухголосное сольфеджио. «Музыка» Ленинградское отд., 1980.
3. Драгомиров П. Сольфеджио. М., 1967.
4. Зебряк Т. Играем на уроках сольфеджио. М., 1986.
5. Калмыков Б., Фридкин Г. Сольфеджио. Часть 1, одноголосие. М., 1962.
6. Калмыков Б., Фридкин Г. Сольфеджио. Часть 2, двухголосие. М., 1973.
7. Калугина М., Халабузарь П. Воспитание творческих навыков на уроках сольфеджио. Методическое пособие для ДМШ. М., 1987.
8. Ладухин Н.М. Одноголосное сольфеджио. М., 1988.
9. Лицвенко И.Г. Курс многоголосного сольфеджио. Выпуск 1. М., 1971.
10. Островский А.Л., Соловьев С.Н., Шокин В.П. Сольфеджио. М., 1964.
11. Писаревський А. Сольфеджіо. Київ, 1963.

Допоміжна:

1. Афоніна О.С. Сольфеджіо (6-7кл.). К.: Мелосвіт, 2006.
2. Вахромеева Т.Н. Справочник по музыкальной грамоте и сольфеджио. М., 2004.
3. «Музыкальная энциклопедия» М., 1979

4. Рубец А. Одноголосное сольфеджио. М., 1981.
5. Серебряный М. Сольфеджио на ритмоинтонационной основе современной эстрадной музыки. Киев, «Музична Україна», 1987.
6. Способин И. Сольфеджио – двухголосие и трехголосие. М., 1977.
7. Способин И. Элементарная теория музыки. М., 1985
8. Струве Г. Хоровое сольфеджио. М., 1979.
9. Ходоровська І.М. Збірник диктантів з сольфеджіо на матеріалі українського фольклору та музики українських композиторів/мультимедійний посібник. К.,2014.
10. Юсфин А. Сольфеджио на материале советской музыки. Л.-М., 1975.

Політика навчальної дисципліни

• **Контроль якості знань студентів.** Проводиться на першому занятті (вхідний контроль), протягом всього курсу навчання (поточний контроль), в кінці кожного модуля (модульний контроль) та в кінці курсу (екзаменаційний контроль).

Форми контролю: індивідуальне або групове опитування, спів елементів музичної мови, спів з акомпанементом, слуховий аналіз, читання з аркуша, написання диктанту.

• **Політика оцінювання.** Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином: оцінка за модуль 3 (100 балів) — 35 % від підсумкової оцінки, оцінка за модуль 4 (100 балів) — 35% від підсумкової оцінки; оцінка за екзамен — 30% від підсумкової оцінки. Разом — 100 балів (100%).

Шкала оцінювання студентів:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	відмінно	Зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73		
60-63	задовільно	
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

• **Політика перескладання.** Перескладання кожної з форм поточного контролю здійснюється за бажанням студента один раз зі зниженням оцінки на один бал від отриманого результату за чотирибальною системою оцінювання. Перескладання модулів відбувається з дозволу деканату за наявності поважних причин.

• **Політика академічної доброчесності.** Списування під час поточних занять, контрольних робіт та екзамену заборонені.

• **Політика відвідування.** Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. З об'єктивних причин (напр., хвороба) навчання може відбутися в онлайн формі за погодженням із керівником курсу.